

De noodzaak van ICT

door: Roel in 't Veld

Wie de onderwijsruimten van onze universiteiten bezoekt, ontwaart veelal een overheadprojector met beduimd bovenblad, en verder krijtjes, als je tenminste snel na een bevoorrading binnenkomt. Kortom, allerlei nieuwlichterij, zoals powerpointpresentaties, is in den brede nog niet doorgedrongen.

Het hoorcollege is nog steeds een dominante onderwijsvorm, hoewel de relatieve nutteloosheid ervan al geruime tijd is aangetoond.

Daarom is het ook mogelijk nog steeds te twijfelen over de opkomst van informatie- en communicatietechnologie in het universitaire onderwijs. Wie zich eenmaal de mogelijke voordelen van intensief gebruik van ict realiseert, zal die twijfel niet meer koesteren.

Wie bedenkt hoe een internetgeneratie aan het opgroeien is met sterk afwijkend leergedrag en andere denkwijzen dan wij koesteren, zal de urgentie van snelle verandering van het onderwijs pas goed beseffen.

Een paar beelden:

- voor gestandaardiseerde kennisoverdracht zal krachtige software worden ontwikkeld op wereldschaal; die zal volstrekt internationaal afzet vinden –via slimme programma's wel vertaald; die software is ingebed in rijke leeromgevingen van interactieve aard;
- de marginale kosten van gebruik zijn zeer laag; daardoor komen middelen vrij, die goed zijn te gebruiken voor ontwikkeling van persoonlijkheid en professionele vaardigheden;
- de kosteloze mondiale communicatie maakt het mogelijk dat studenten met virtuele leermeesters in hun specialisme in andere continenten informatie uitwisselen.

Dit zijn echter pas enige eerste-orde-verschijnselen.

Wat verderop in het traject zal de structuur van de curricula aanzienlijke wijzigingen ondergaan. Toenemende consumentensoevereiniteit zal ervoor zorgen dat de gefixeerde structuur van onderwijsprogramma's geleidelijk verdwijnt. Vormingsidealen zullen een op individuele behoeften toegespitste uitwerking krijgen. Regelmatig assessment wordt in het initiële onderwijs de gewoonste zaak van de wereld.

In een wereld vol expertsystemen zal het onderwijs in veel mindere mate zijn gericht op kennisaccumulatie. Het menselijk brein zal minder zijn belast met gebrekkige geheugenfuncties, en meer zijn ontwikkeld in de richting van creatieve potenties.

Nog verderop na de zojuist vermelde nader-orde-effecten is te verwachten, dat de gedaanten van menselijke organisaties, ook school en universiteit, innerlijk en uiterlijk aanzienlijke veranderingen zullen ondergaan.

Werkelijke dominantie van netwerken zal betekenen dat centraliteit en hiërarchie aanzienlijk verzwakt raken. Wij weten nog niet goed hoe die ontwikkeling in te bedden is in het concept van de nationale staat of in de parlementaire democratie. Dat is nu niet nodig. Wel vereist is, dat we onze gevoeligheid voor wat komen gaat vergroten en ook onze veerkracht en onze reactiesnelheid.

Onze universiteiten lijken nog lang niet op orde voor deze taak. Zo goed als ze zijn toegerust voor onderzoek, zo armetierig is vaak de intellectuele toerusting van onderwijs.

Het is belangrijk te beseffen dat bijvoorbeeld het middelbaar beroepsonderwijs op tal van punten geavanceerder bezig is dan het wetenschappelijk onderwijs.

We zijn te ver doorgeschooten in een aandachtsmonopolie voor onderzoek. Het helpt niet om zo nu en dan een begenadigd docent eens een prijsje te geven.

De universiteiten zullen zich moeten toerusten met krachtige ontwikkelkernen voor ict-geconcentreerd onderwijs. Iedere afzonderlijke universiteit is daarvoor te klein. Krachtige

consortia zijn wenselijk. Naar mijn schatting is het Nederlandse hoger onderwijs niet voldoende groot om meer dan drie consortia voor WO en HBO te herberegen. Er bestaat natuurlijk absoluut geen krachtige samenwerkingstraditie in ons hoger onderwijs. De minister van OcnW zou er goed aan doen om die samenwerking op dit gebied met harde hand en een bos worteltjes af te dwingen. Het ontwikkelingstempo van ict is zo hoog, dat het eigenlijk al bijna te laat is.

Roeland J. in 't Veld is hoogleraar Organisatiekunde bij de Universiteit Van Amsterdam en de Universiteit Utrecht.